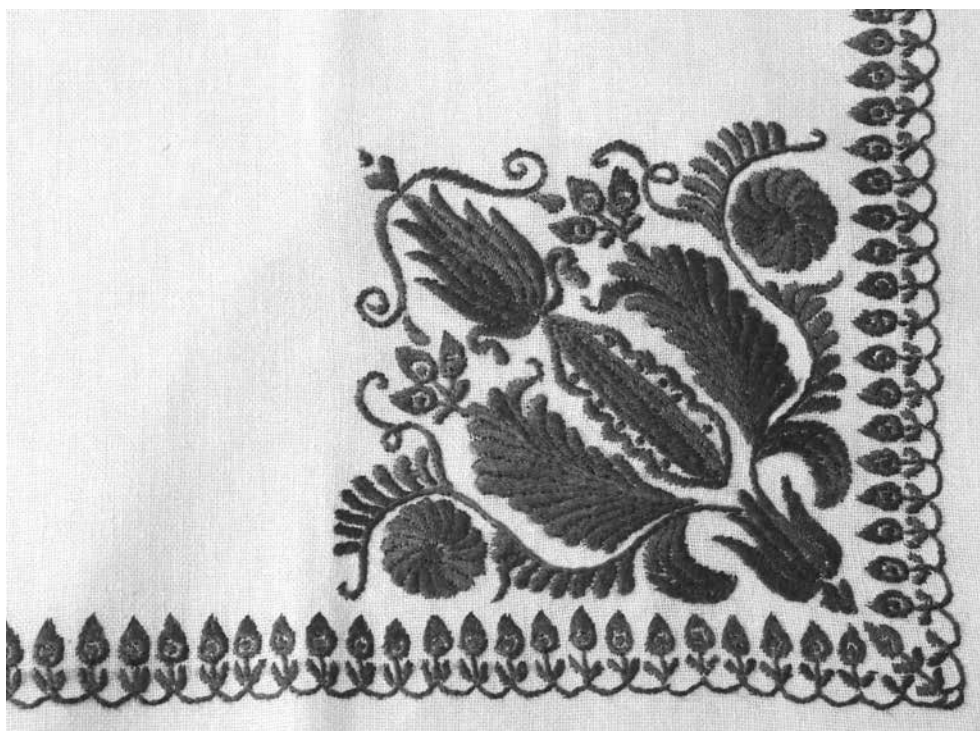

Gyurkó Miklósné

ÉGIG ÉRŐ PASZULY¹

Hallgató koromban igyekeztem minden kiegészítő képzésbe bekapcsolódni, érdekelt a népi kultúra is. Így csatlakoztam a Fejér Mária rajz-és kézimunka tanárnő által szervezett és vezetett népi díszítőművészettel foglalkozó csoportba, ahol szakkörvezetői képesítést szereztem.

Jász himzés

Tanítói pályám elején, 1979-ben szerveztem meg egy kézimunka szakkört a Hűtőgépgyár Munkás és Ifjúsági Házában. Mindössze 2 évet dolgoztunk együtt. Második gyermekem születése új feladatok felé vitt. A 24 főből álló csoport már akkor olyan színvonalú munkát végzett, és olyan lelkes közösség volt, hogy felelősnek éreztem magam a folytatás

¹ A Fejér Mária Népi Díszítőművészeti Szakkör Jubileumi kiállításán elhangzott megnyitó beszéd szerkesztett változata

megszervezéséért. Vassné Sass Katalint kértem meg erre a feladatra. Az út, amit bejárt az utódom a szakköröseivel, az *Égig érő paszuly* mesét juttatta eszembe. Valamennyien ismerjük a mesét. Tudjuk, a mesehős beavatása megtörténik, amikor rászánja magát, és felmegy az égig nőző paszulyra, megküzd a számára teljesen ismeretlen nehézségekkel, megszerzi az aranytojást tojó tyúkot, leteszi az édesanyja asztalára.

Egyikünk sem tudhatta akkor, hogy az elvetett babszemből milyen magasságokba tekeredik az inda. Hány próbát kell kiállni? Kik lesznek a segítők az úton? 40 évig és tovább fog tartani?

A szakkörvezető hamar fölismerte, hogy nem azért kapta ezt a babszemnyi lehetőséget, hogy „csak” a maga örömeire növelgesse. Céltudatosan haladt fölfelé. Megoldotta az útjába kerülő feladatokat. Volt belőlük bőven, nem csak három próbát kellett kiállnia, mint a mesék jelentős részében. Most csak néhány ilyen állomást emelek ki, amely meghatározó volt.

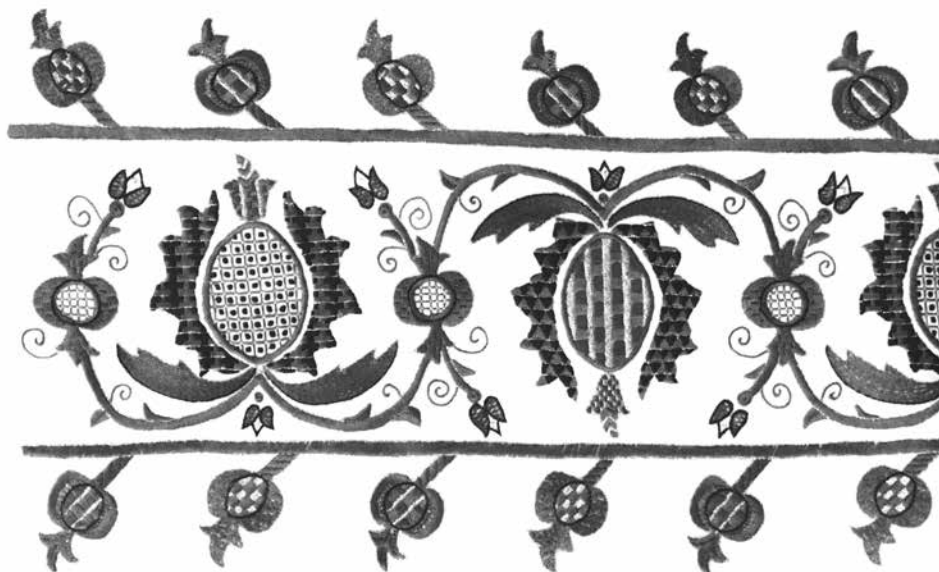
A szakmai színvonal megőrzése az Ifjúsági Házban fontos szempont volt. Az új vezető – megfelelően ennek az elvárásnak – 1982-ben a Népművelési Intézet és a Jászberényi Tanítóképző Főiskola közös szervezésében 3 éves tanfolyam elvégzésével szakképzett szakkörvezető lett.

Együttműködés. Ebben az időben működött egy városi fenntartású szakkör is Misi Éva néni vezetésével a Déryné Művelődési Központban. Jó volt az együttműködés a csoportok között, de a Hűtőgépgyárban bekövetkezett tulajdonosváltás után a kulturális intézmények fenntartásában is változások történtek. 1997-ben egyesült a két közösség. A csoport ekkor vette fel a Fejér Mária Népi Díszítőművészeti Szakkör nevet, amelyet Vassné Sass Katalin vezetett tovább.

A kibővült szakkörben a magyar nemzet minden tájegységének hímzésével ismerkedtek a tagok, de felmerült az igény a szűkebb környezet, a Jászság hímzéskultúrájának kutatására. Ebben a munkában sok nehézséggel kellett megküzdeni. Kezdetben még az is megkérdőjeleződött, hogy van-e kifejezetten a Jászságra jellemző motívumkincs, színvilág? A kutatómunkában a legelismertebb szaktekintélyt, Hortiné Bathó Editet, a Jász Múzeum igazgatóját emelem ki, aki tudományos alapokon, következetes munkával, a tágabb szakmai területen és közösségben bizonyította, hogy van a tájegységünknek sajátos hímzéskincse. Ez pedig a híres jászsági szücsök által alkalmazott motívumvilág.

Jött az újabb kihívás. A ködmönökön, subákon megtalálható motívumokat adaptálni kellett, megőrizve a szerkezeti elemeket, tartva az arányokat, jellegzetességeket, a mai lakás- és viseletkultúrában alkalmazhatóvá kellett tenni. Az átdolgozás tehát szükségszerű és eredményes volt: megjelent Misi Éva–Szabó Pál Andrásné *Jászsági szücsminták textiliákon* című könyve két kiadásban. A kiadványban szakköri tagok munkái is megtalálhatók.

A szakmai közösség szükségesnek érezte, hogy *a felhalmozott tudást megossza a térségben.* Vassné Sass Katalin irányítómunkájával, a Déryné Művelődési Központ, majd a Jász Nonprofit Kft. támogatásával létrejött a Jász Népi Művészeti Alkotóközösség.

Úri hímzés

A Jászságban, de a távolabbi területeken működő szakkörvezetők, illetve szakköri tagok szakmai önképzésére teremt lehetőséget ez a szerveződés. Havi rendszerességgel találkoznak, évente alkotótáborot szerveznek, hogy kitűzött céljaik megvalósulását így is segítsék.

A sok-sok szervezéssel járó feladat megoldásában a közösség vezetője mindig számíthatott a Déryné Művelődési Központ igazgatójának, Sass Istvánnak, valamint a Munkás és Ifjúsági Ház művelődésszervezőjének/tagintézmény vezetőjének, Bíró Jánosnak a segítségére.

A szakkör tagjai folyamatosan új és újabb lehetőségeket találnak tudásuk bővítésére. Jelenleg is keresik a környezetünkben élő értékőrzőket, iparművészeket, kapcsolatot tartanak a helytörténeti anyagok kutatóival, gyűjtőivel, múzeumokkal országhatárokon átívelve. A szakkör munkáját segítik a szakkönyvek, és több mint ezer sokszorosításra alkalmas sablon. Évente szaporodik a zsúrizett kézimunkák száma. Jelenleg több mint 160 darabos a kollekción, melyeknek tervezése többségében népi iparművész munkája, megvalósítása a szakköri tagokkal együttműködve történt.

A kiállításon belül két elkülönülő rész látható. A nagy egész részeként kerül bemutatásra ebben a teremben a városi szakkör vezetőjének, *Misi Éva néninek munkáiból összeállított emlékkiállítás*. Nem véletlenül, hiszen az ő tudása, emberi tartása, kedvessége, az ügy iránti elkötelezettsége, hite nélkül nem ezt a kiállítást látnánk most, amelyben részünk van. Életének és munkásságának csak kicsi, de jelentős szelete a jászsági hímzéskultúra

megőrzése, továbbadása. Óvónóként generációkat nevelt, tanított az áradó szeretetre. Városunk Díszpolgáraként tisztelhetjük a nagy értékörzőt.

„*Járjunk együtt az úton*” – hangzott el Ferenc pápa jelmondata 2019. június 1-jén. Misi Éva néni bár nem hallhatta, e gondolat jegyében dolgozott egész életében, a szakkörért is. Köszönet érte. Az Égig érő paszuly meséje a mellettünk lévő kisterembe is átnyúlik egy erőteljes hajtásával, ahol az eddig bemutatott történet megvalósítójának munkáit csodálhatjuk meg. 29 évesen komoly betegségből kigyógyulva, családi megpróbáltatások után, alapító tagként kapott új feladatot, lehetőséget. Mint amikor a meshős elindul, és nem tudja, mi vár rá, mi sem tudhattuk, egyáltalán van-e, vagy hol van az aranytojást tojó tyúkocská?

Úgy emlékszem, hogy amikor átadtam neki a feladatot, biztonságban éreztem a szakkör jövőjét. Az új vezető előtt – személyes elkötelezettségének, tudásvágyának, szorgalmának köszönhetően – kinyílt egy olyan világ, amelyről talán ő is csak álmodott. Olyan mélyen elkötelezte magát a népi hímzéskultúráért végzett munkával, hogy tagja lett a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Népművészeti Egyesületnek is. Szakköröseivel együtt rendszeresen vesz részt helyi, megyei, országos továbbképzéseken, konferenciákon, kiállításokon, népművészeti- és kézműves bemutatókon, vásárokon.

Országhatárokon kívülre is eljutottak a munkái: Szerbiában, Montenegróban, Japánban, Kínában, Olaszországban, Romániában, Németországban, Franciaországban, Angliában, a Vajdaságban csodálhatták meg hímzéseit az érdeklődők. Megadott, hogy az első 3 ország kivételével ő is elutazhatott, bemutathatta a jász viseletet, képviselhette hazánkat, azon belül a Jászságot.

Legfontosabb tevékenységi területe azonban a Jász Népi Művészeti Alkotóközösség, amelyet a tün és a hímző rámán keresztül a civil közösségek értékörző, értékteremtő ereje is összetart. Olyan alkotótevékenység zajlik a szakkörben, amelynek során átértékelődik az idő. Ebben az időhiányos világban sokak számára érthetetlen, hogy vannak emberek/közösségek, akik hosszú hónapok munkájával képesek megalkotni pl. a lakásaikat díszítő textíliákon, viseletdarabokon kívül az oltárterítőket a jászberényi, a jászapáti, a jánoshidai, a jászkiséri templomok számára. Lehet egyszerűbb megoldást is találni környezetünk díszítésére. Miért nem pihen a többnyire már idős alkotó?

A szakkör tagjai bizonyára megélik, hogy a hímzés egészségmegőrző pihenés is. Sok magányos óra töltődik meg tartalommal, míg egy míves darab elkészül. Örömet jelent egy szép motívum megőrzése, öröm, ha megajándékozhatunk valakit, ha látjuk a csodálkozó tekinteteket a teljesítményt értékelve. A kézimunkázó ember tehát sokat tesz a saját maga és környezete lelki egészségéért is. Nagyon fontosak a szakköri és azon kívüli találkozások, ahol jó esetben pszichoterápiában részesülnek a tagok, amelyért sokan kemény pénzt fizetnek. Elmondják örömeiket, bánataikat, behímezik egy-egy motívumba. Ösztönösen

kiválasztják a megfelelő színeket, formákat. Mire egy munka elkészül, megtalálhatják a megoldást is az adott problémára.

Nagyon fontos tehát, hogy olyan vezető tartsa össze a közösséget, aki a szakmai felkészültségén túl személyiségben is alkalmas rá. A szakkörvezető szakmai munkájának minőségét számtalan helyi, országos, határon túli elismerés igazolja. Oklevelek, emléklapok, közönség-, vándor- és különdíj birtokosa. Kiemelkedő elismerésként tartható számon, hogy 2001-ben megkapta a Népi Iparművész címet, amelyet 3x5 éven át tartó munkával védett meg. A népi iparművész cím örökös birtokosa. A vele együtt, egy célért dolgozók munkájának elismeréseként 2019. március 22-én a „*Jászsági szücsхимzés továbbéltetése*”, mint nemzeti érték, bekerült a Nemzeti Értéktárba. Ez az elismerés is az eddig végzett munka eredménye, remélhetően ismét új lendületet ad a szakkör vezetőjének és tagjainak.

Minden méltatást felülír, hogy 40 éve működik a közösség. „*Egy ügy melletti elköteleződés, a jövő szálainak összeszövését teszi szükségessé.*” – hangzott el a csíksomlyói nyeregben 2019 nyarán. Attól is egyetemes érvényűek ezek a szavak, mert mindenki azonosulhat vele, erőt meríthet vallási felekezettől függetlenül a vállalt feladataihoz. „*... taníts meg minket összevarrni a jövőt*” – zárta gondolatait Ferenc pápa. A szakkör dolgozói, a munkájukat segítők, a szépséges textíliák használói 40 éve tudják ezt.

Biztosak lehetünk abban az *Égig érő paszuly* olvasása közben, de a kiállítás megtekintőjeként is, hogy az aranytojást tojó tyúk a kezünkben van. Vassné Sass Katalinnak és szakköröseinek munkái által, a kiállítás meghívóján szereplő mottóval azonosulva, a hagyományt megélhetjük.